

WYMAGANIA EDUKACYJNE NA POSZCZEGÓLNE OCENY - WOS. KLASA DRUGA. POZIOM ROZSZERZONY

Program nauczania: *W centrum uwagi. Program nauczania wiedzy o społeczeństwie dla liceum ogólnokształcącego i technikum zakres rozszerzony ze zintegrowanymi treściami z zakresu podstawowego.*

Podręcznik: *W centrum uwagi. Podręcznik do wiedzy o społeczeństwie dla liceum ogólnokształcącego i technikum.* Wydawnictwo Nowa Era.

Podstawa programowa

Cele kształcenia ogólnego w liceum:

- 1) traktowanie uporządkowanej, systematycznej wiedzy jako podstawy kształcenia umiejętności,
- 2) doskonalenie umiejętności myślowo-językowych takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp.
- 3) rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin,
- 4) zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu,
- 5) łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobrażeniowo-twórczymi,
- 6) rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej,
- 7) rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających obcowanie z kulturą i jej rozumienie,
- 8) rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznania świata i zachęcanie do praktycznego stosowania zdobytych wiadomości.

Umiejętności:

- 1) szeroko rozumiane myślenie,
- 2) czytanie ze zrozumieniem,
- 3) umiejętność komunikowania się,
- 4) kreatywne rozwiązywanie problemów z wykorzystaniem metod i narzędzi informacyjnych,
- 5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni,
- 6) umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł,
- 7) nabywanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania,
- 8) umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Cele kształcenia z wiedzy o społeczeństwie (zakres podstawowy i rozszerzony):

I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:

Zakres podstawowy:

- 1) wyjaśnia i analizuje prawidłowości życia społecznego oraz wybrane współczesne procesy społeczne; przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym; charakteryzuje zasady i formy demokracji oraz wyjaśnia konsekwencje łamania tych zasad;
- 2) przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) wyjaśnia specyfikę praw i wolności człowieka oraz podstawowe mechanizmy ich ochrony;
- 4) charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego;
- 5) przedstawia podstawowe kwestie dotyczące stosunków międzynarodowych;
- 6) wykorzystuje swą wiedzę do interpretacji wydarzeń życia społecznego, w tym politycznego.

Zakres rozszerzony:

- 1) wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego oraz procesy społeczne, w tym etniczne, we współczesnym świecie;
- 2) analizuje różnorodne postawy i zachowania społeczno-polityczne oraz działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego;
- 3) przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania oraz kontroli;
- 4) wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym;
- 5) wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego;
- 6) charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony;
- 7) analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu;

Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny:
-------------	----------------------------------

- 8) wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych, także w perspektywie globalnej i ze wskazaniem na globalne współzależności.

II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń:

Zakres podstawowy:

- 1) pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społecznego, w tym politycznego;
- 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł (np. wykresy i schematy) z zakresu przedmiotu;
- 3) wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat zjawisk życia społecznego, w tym politycznego oraz ich oceny.

Zakres rozszerzony:

- 1) pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski i formułuje opinie;
- 2) wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych, a także wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych;
- 3) potrafi przedstawiać i uzasadniać poglądy odmienne od własnych;
- 4) wykorzystuje informacje do tworzenia złożonej wypowiedzi oraz rozważania różnych rozwiązań w obszarze społeczno-politycznym.

III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń:

Zakres podstawowy:

- 1) analizuje kwestię godności ludzkiej i przedstawia prawa, które mu przysługują, oraz mechanizmy ich dochodzenia;
- 2) rozwija w sobie postawy obywatelskie;
- 3) ocenia własne decyzje i działania w życiu społecznym;
- 4) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka;
- 5) diagnozuje problemy społeczno-polityczne na poziomie lokalnym, państwowym, europejskim i globalnym oraz ocenia wybrane rozwiązania tych problemów i diagnozuje możliwość własnego wpływu na ich rozwiązanie;
- 6) rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego i podaje możliwe sposoby ich rozwiązania.

Zakres rozszerzony:

- 1) własnej rozwija swoje zainteresowania, planuje dalszą edukację;
- 2) rozwija w sobie postawy obywatelskie i postawy ciekawości świata oraz samodzielność poznawczą;
- 3) analizuje i wyjaśnia złożone problemy społeczne, polityczne i wyzwania globalne oraz szuka ich rozwiązań i diagnozuje możliwość własnego wpływu na ich rozwiązanie;
- 4) dostrzega perspektyw różnych uczestników życia publicznego;
- 5) poddaje krytycznej analizie własne opinie;
- 6) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i łamania prawa oraz wybiera odpowiednie mechanizmy dochodzenia tych praw;
- 7) formułuje hipotezy dotyczące ważnych problemów społecznych.

IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń:

Zakres podstawowy

- 1) rozwija umiejętność dyskusowania – formułuje, uzasadnia i broni własne stanowisko na forum publicznym, szanując odmienne poglądy;
- 2) współpracuje w grupie, z uwzględnieniem podziału zadań oraz wartości obowiązujących w życiu społecznym;
- 3) korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza proste pisma do organów władz.

Zakres rozszerzony:

- 1) dyskutuje i bierze udział w debatach z poszanowaniem godności innych ich uczestników;
- 2) tworzy strategię argumentowania i przedstawia swoje stanowisko na forum publicznym, szanując odmienne poglądy;
- 3) współpracuje w grupie, z uwzględnieniem podziału zadań oraz norm i wartości obowiązujących w życiu społecznym;
- 4) współorganizuje działania o charakterze obywatelskim, zgodne z normami i wartościami demokratycznego państwa prawa;
- 5) korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza pisma do organów władz.

	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Ocena dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Ocena bardzo dobra Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Ocena celująca Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
	2	3	4	5	6
I. PAŃSTWO, POLITYKA, DEMOKRACJA					
TEMAT LEKCJI: INSTYTUCJA PAŃSTWA					
- cechy państwa - funkcje państwa - rodzaje władzy - legitymizacja władzy - teoria genezy państwa	- wymienia trzy podstawowe cechy/atraktyby państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; - rozpoznaje i wymienia różne rodzaje władzy; - wymienia podstawowe teorie dotyczące genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - wymienia podstawowe funkcje państwa.	- podaje klasyczną definicję państwa [G. Jellinek]; - wyjaśnia, na czym polegają trzy podstawowe cechy/atraktyby państwa [terytorialność, suwerenność, przymusowość]; - rozpoznaje specyficzne cechy władzy państwowej; - wyjaśnia, czym jest legitymizacja władzy; - rozpoznaje poszczególne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; - rozpoznaje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - podaje przykłady realizacji poszczególnych funkcji państwa; - odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy, wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące państwa.	- charakteryzuje władzę jako zjawisko społeczne; - charakteryzuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - porównuje różne typy legitymizacji władzy [według M. Webera]; - wyjaśnia różnicę między władzą państwową a władzą publiczną.	- porównuje podstawowe teorie genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - analizuje i porównuje ze sobą różne definicje państwa [np. G. Jellinka, Arystotelesa, marksistów]; - uzasadnia konieczność istnienia państwa; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. funkcji państwa we współczesnym świecie.	- opracowuje krytyczną analizę różnych teorii genezy państwa [Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska]; - organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat funkcji państwa we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w dyskusji, formułując odpowiednie argumenty.
Temat lekcji: Obywatel i obywatelstwo					
- obywatelstwo - prawa i obowiązki obywatela polskiego - nabywanie obywatelstwa - bezpaństwowcy - utrata obywatelstwa - podwójne obywatelstwo	- podaje przykłady praw i obowiązków obywatela Polski; - wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [prawo ziemi, prawo krwi]; - podaje podstawowy sposób nabycia obywatelstwa polskiego.	- wyjaśnia, czym jest obywatelstwo; - wyjaśnia znaczenie podstawowych pojęć związanych z nabyciem obywatelstwa [naturalizacja, repatriacja]; - wyjaśnia, kim jest bezpaństwowiec; - wyjaśnia, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo polskie; - wyjaśnia kwestię posiadania obywatelstwa kilku państw z uwzględnieniem przepisów prawa polskiego.	- analizuje i porównuje ze sobą sposoby nabywania obywatelstwa polskiego; - wyjaśnia, w jaki sposób i w jakich okolicznościach można utracić obywatelstwo, w tym obywatelstwo polskie; - przedstawia problemy wynikające z braku obywatelstwa.	- porównuje, w jaki sposób instytucja obywatelstwa funkcjonowała w różnych okresach historycznych; - omawia zasadę wyłączności obywatelstwa; - charakteryzuje działania ONZ służące ochronie bezpaństwowców.	odszukuje, analizuje i prezentuje informacje dotyczące sposobów nabywania obywatelstwa, możliwości posiadania wielu obywatelstw oraz sytuacji bezpaństwowców w innych państwach.
Temat lekcji: Polityka					
- definicje pojęcia „polityka” - współczesne koncepcje polityki - konflikt polityczny - kompromis polityczny	- podaje przykłady działań definiujących politykę; - podaje przykłady współczesnych konfliktów politycznych.	- wyjaśnia pochodzenie pojęcia „polityka”; - podaje przykłady różnych definicji i koncepcji polityki; - wymienia przyczyny konfliktów politycznych;	- analizuje i porównuje ze sobą różne współczesne koncepcje polityki; - analizuje przyczyny, przebieg i konsekwencje przykładowych konfliktów politycznych.	- analizuje i porównuje ze sobą różne historyczne definicje pojęcia „polityka”; - omawia i analizuje destruktywne i konstruktywne	gromadzi, analizuje i prezentuje na forum informacje na temat wybranych konfliktów politycznych we współczesnym świecie.

		▪ wyjaśnia, na jakich zasadach i w jakich okolicznościach wypracowano wybrane kompromisy polityczne we współczesnym świecie.		strategiepostępowania w trakcie konfliktu politycznego.	
Temat lekcji: Myśl polityczna					
▪ ideologia polityczna ▪ doktryna polityczna ▪ program polityczny ▪ liberalizm ▪ konserwatyzm ▪ socjaldemokracja ▪ katolicka nauka społeczna ▪ komunizm ▪ faszyzm ▪ nazizm ▪ ruchy społeczne ▪ ruchy narodowe ▪ ruchy separatystyczne ▪ ruchy regionalne ▪ myśl propaństwowa	▪ wymienia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; ▪ wymienia podstawowe założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; ▪ wymienia podstawowe założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej.	▪ wyjaśnia, czym jest myśl polityczna; ▪ przedstawia podstawowe założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjaldemokracji i katolickiej nauki społecznej; ▪ omawia podstawowe założenia faszyzmu, nazizmu i komunizmu; ▪ wymienia cechy charakterystyczne ruchów społecznych; ▪ porównuje rodzaje ruchów społecznych [ruchy rewolucyjne, reformatorskie, ekspresywne]; ▪ omawia założenia ideowe ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych oraz myśli propaństwowej; ▪ wyjaśnia znaczenie terminów: „alterglobalizm”, „ekologizm”, „feminizm”; ▪ odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, teksty publicystyczne] informacje dotyczące poglądów politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie.	▪ wyjaśnia różnicę między ideologią, doktryną i programem politycznym; ▪ wyjaśnia, czym jest ideologia polityczna; ▪ porównuje ze sobą myśl liberalną, myśl konserwatywną, myśl socjaldemokratyczną i katolicką naukę społeczną; ▪ wskazuje różnice w pojmowaniu równości, wolności i sprawiedliwości w ramach różnych nurtów myśli politycznej; ▪ wyjaśnia, na czym polega klasyfikacja poglądów politycznych na lewicowe i prawicowe; ▪ dokonuje krytyki założeń faszyzmu, nazizmu i komunizmu z uwzględnieniem praw człowieka i zasad demokracji; ▪ omawia genezę myśli faszystowskiej, nazistowskiej i komunistycznej oraz wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ analizuje przyczyny powstawania ruchów społecznych; ▪ porównuje ze sobą założenia myśli propaństwowej i anarchizmu; ▪ podaje przykłady ruchów narodowych, regionalnych i separatystycznych we współczesnym świecie.	▪ przedstawia genezę myśli liberalnej, konserwatywnej i socjaldemokratycznej oraz katolickiej nauki społecznej, a także wymienia głównych przedstawicieli tych nurtów; ▪ charakteryzuje genezę, założenia i formy działania współczesnych ruchów feministycznych, ekologicznych, alterglobalistycznych.	▪ odszukuje, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych ruchów narodowych, regionalnych, separatystycznych we współczesnym świecie; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. współczesnym ruchom feministycznym, ekologicznym i alterglobalistycznym, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Demokracja i jej geneza					
▪ demokracja przedstawicielska	▪ podaje podstawową definicję pojęcia „demokracja”;	▪ omawia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu,	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją	▪ przedstawia zasady i formy organizacyjne demokracji	▪ organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np.

▪ demokracja bezpośrednia i jej formy ▪ zasady demokracji ▪ geneza demokracji ▪ polskie tradycje demokratyczne ▪ ustrój PRL ▪ demokracja a autorytaryzm i totalitaryzm	▪ wymienia podstawowe zasady demokracji [suwerenności ludu, trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ podaje przykładowe formy demokracji bezpośredniej i pośredniej; ▪ wyjaśnia, na czym polega powszechne prawo wyborcze; ▪ wymienia podstawowe cechy ustroju z okresu tzw. Polski Ludowej.	trójpodziału i równowagi władz, konstytucjonalizmu, praworządności, pluralizmu]; ▪ wyjaśnia etymologię słowa „demokracja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między demokracją bezpośrednią a demokracją pośrednią; ▪ rozpoznaje podstawowe formy demokracji bezpośredniej [referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe]; ▪ wymienia główne fazy procesu kształtowania się demokracji; ▪ wymienia główne fazy procesu upowszechniania się praw wyborczych; ▪ przedstawia podstawowe zasady ustrojowe zawarte w artykułach henrykowskich; ▪ przyporządkowuje do podstawowych zasad demokracji konkretne przepisy konstytucji marcowej; ▪ omawia rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych].	formalną a demokracją realną, omawia wpływ myśli oświeceniowej na proces kształtowania się fundamentów współczesnej demokracji; ▪ udowadnia, że rozwiązania polityczno-ustrojowe z okresu tzw. Polski Ludowej [monizm, kierownicza rola gremiów decyzyjnych PZPR, system fikcji ustrojowych] miały charakter niedemokratyczny; ▪ porównuje ze sobą zasady i przepisy prawne zawarte w konstytucjach polskich z 1921 i 1952 roku.	ateńskiej i republiki rzymskiej; ▪ charakteryzuje średniowieczne reprezentacje stanowe, w tym przedstawia genezę współczesnego parlamentaryzmu; ▪ dokonuje krytycznej analizy ustroju demokratycznego, w tym wskazuje pozytywne i negatywne aspekty jego funkcjonowania; ▪ uzasadnia stwierdzenie o niedemokratycznym charakterze rozwiązań polityczno-ustrojowych z okresu tzw. Polski Ludowej [ludowładztwo, jednolitość władzy państwowej, społeczna własność środków produkcji, centralizm demokratyczny].	na temat: - wad i zalet demokracji. - wyzwań stojących przed demokracją we współczesnym świecie, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
---	---	---	--	---	---

Temat lekcji: Transformacja ustrojowa – od PRL do III RP

▪ demokratyzacja ▪ transformacja ustrojowa ▪ reformy ▪ rewolucja ▪ komunizm ▪ Okrągły Stół ▪ dekomunizacja ▪ lustracja	▪ podaje podstawowe elementy rewolucji i reformy rozumianych jako dwa modele zmiany ustroju państwa; ▪ wymienia główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu.	▪ na wybranych przykładach przedstawia różne modele demokratyzacji; ▪ wskazuje podstawowe różnice między reformą a rewolucją rozumianymi jako dwa modele zmiany ustroju państwa; ▪ przedstawia główne etapy procesu demokratyzacji państwa polskiego; ▪ charakteryzuje główne postanowienia tzw. Okrągłego Stołu w Polsce; ▪ poprawnie posługuje się terminami „dekomunizacja” i „lustracja”; ▪ wymienia główne zasady regulujące proces lustracji w Polsce; ▪ przedstawia główne cechy wybranych modeli dekomunizacji i lustracji; ▪ rozwija skrótowiec „IPN”; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele,	▪ przedstawia założenia teorii demokratyzacji Samuela Huntingtona; ▪ wskazuje cechy reformy i rewolucji obecne w procesie demokratyzacji, który przebiegał w Polsce na przełomie lat 80. i 90. XX wieku; ▪ omawia główne elementy sporu dotyczącego oceny tzw. porozumień okrągłostołowych w Polsce; ▪ przedstawia etapy procesu dekomunizacji i lustracji w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę Instytutu Pamięci Narodowej w procesie	▪ przedstawia główne etapy światowego procesu demokratyzacji w XIX i XX wieku; ▪ ocenia rolę Michaiła Gorbaczowa w procesie dekomunizacji; ▪ na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] dokonuje krytycznej analizy zróżnicowanych ocen dotyczących epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujących w pamięci społecznej, oraz różnych	▪ dokonuje krytycznej analizy procesu demokratyzacji w Polsce z przełomu lat 80. i 90., w tym ocenia społeczno-ekonomiczne, polityczne i kulturowe skutki tych przemian.
---	---	--	---	--	--

		wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące społecznej oceny okresu tzw. Polski Ludowej oraz procesu transformacji ustrojowej państwa polskiego i lustracji; na podstawie dostępnej literatury [np. fragmentów pracy <i>Pamięć po komunizmie</i> Pawła Śpiewaka] omawia zróżnicowane oceny dotyczące epoki tzw. Polski Ludowej, funkcjonujące w pamięci społecznej, oraz przedstawia różne poglądy na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji].	dekomunizacji i lustracji; ocenia wybrane modele dekomunizacji i lustracji.	poglądów na kwestię rozliczenia tego okresu [w tym lustracji].	
Temat lekcji: Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia					
- korupcja - przeciwdziałanie korupcji - nepotyzm - populizm - ruchy populistyczne - demagogia - klientelizm - kumoterstwo	- rozpoznaje zjawisko populizmu we współczesnej polityce; - rozpoznaje patologie życia publicznego: korupcję, nepotyzm, demagogię, klientelizm i kumoterstwo.	- wymienia cechy populizmu; - wymienia konsekwencje zjawiska populizmu we współczesnej polityce; - odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy, schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne] informacje dotyczące populizmu, demagogii, korupcji, nepotyzmu, klientelizmu i kumoterstwa.	- porównuje ze sobą populizm i demagogię; - przedstawia czynniki sprzyjające rozwojowi korupcji oraz skutki tego procederu; - charakteryzuje poznane metody przeciwdziałania korupcji i wymienia instytucje powołane do zwalczania tego zjawiska; - analizuje dane dotyczące skali zjawiska korupcji w Polsce i na świecie; - wykazuje znaczenie klientelizmu w sprawowaniu władzy – na podstawie wybranej literatury [np. rozdziałów VIII i XIII pracy <i>Nierówna przyjaźń. Układy klientalne w perspektywie historycznej</i> Antoniego Mączaka, rozdziału IV rozprawy <i>Demokracja</i> Charles’a Tilly’ego oraz artykułu <i>Klany, kliki i zawłaszczone państwa</i> Janine R. Wedel].	- charakteryzuje wybrane ruchy populistyczne; - charakteryzuje różne formy [w tym formy historyczne] nepotyzmu, demagogii, klientelizmu, kumoterstwa.	- organizuje debatę na forum społeczności szkolnej, np. na temat współczesnego populizmu, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; - gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat wybranego współczesnego ruchu populistycznego.
II. Społeczeństwo a polityka					
Temat lekcji: Społeczeństwo obywatelskie					
idee dotyczące społeczeństwa obywatelskiego i jego istota	- wymienia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; - podaje przykłady codziennych zachowań sprzyjających budowaniu	- przedstawia główne idee związane ze społeczeństwem obywatelskim; - wymienia główne etapy procesu kształtowania się społeczeństwa	- charakteryzuje główne funkcje społeczeństwa obywatelskiego; - przedstawia XIX-wieczne	- porównuje ze sobą różne koncepcje społeczeństwa obywatelskiego; - charakteryzuje formy	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat kapitału społecznego

- funkcje społeczeństwa obywatelskiego - społeczeństwo obywatelskie w Polsce w XX wieku - kapitał społeczny - zaufanie społeczne	kapitału społecznego. lub prowadzących do jego zniszczenia.	obywatelskiego w Polsce w XX wieku oraz związane z tym procesem problemy; - wyjaśnia znaczenie pojęć „kapitał społeczny” i „zaufanie społeczne”; - wyjaśnia, jakie znaczenie mają zaufanie społeczne i kapitał społeczny dla właściwego funkcjonowania demokracji; - odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące zaufania i kapitału społecznego.	tradycje polskiego społeczeństwa obywatelskiego; - omawia funkcje kapitału społecznego; - porównuje poziom zaufania społecznego i kapitału społecznego w Polsce i w wybranych krajach europejskich.	funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego w Polsce w czasach komunistycznych; formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat kapitału społecznego i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce.	i społeczeństwa obywatelskiego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat kapitału społecznego oraz społeczeństwa obywatelskiego w Polsce i w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Organizacje pozarządowe					
- trzeci sektor działalności społeczno-gospodarczej - działalność organizacji pozarządowych - stowarzyszenia - fundacje - organizacje pożytku publicznego - think-tank	- podaje przykłady stowarzyszeń i fundacji o zasięgu ogólnopolskim; - wymienia podstawowe cechy organizacji pozarządowych; - wskazuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Rzeczypospolitej Polskiej.	- porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce; - odszukuje i prezentuje informacje na temat funkcjonowania wybranej organizacji z trzeciego sektora; - charakteryzuje główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w Polsce; - wymienia formy społecznego wsparcia dla organizacji pożytku publicznego; - odczytuje z dostępnych źródeł dane statystyczne dotyczące funkcjonowania organizacji trzeciego sektora; - wymienia zakres niezbędnych uregulowań, które muszą zostać uwzględnione w statucie stowarzyszenia; - przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji - wyjaśnia, czym są think tanki i jaką rolę odgrywają.	- charakteryzuje trzy sektory działalności społeczno-gospodarczej w państwie; - omawia procedurę rejestracji stowarzyszeń w Polsce; - porównuje sposób zakładania oraz zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń w Polsce; - interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej; - analizuje różnorodne materiały źródłowe [źródła narracyjne, ikonograficzne] dotyczące organizacji z trzeciego sektora; - przedstawia działalność wybranego think tanku.	- określa, jakie znaczenie ma funkcjonowanie organizacji z trzeciego sektora życia publicznego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie.	- przygotowuje i przeprowadza kampanię społeczną mającą na celu wypromowanie wybranej organizacji pozarządowej; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. roli organizacji pozarządowych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji; - aktywnie działa w jednej z organizacji pozarządowych.
Temat lekcji: Spółdzielczość i organizacje zawodowe					
- spółdzielnia - spółdzielczość w Polsce - związek zawodowy - związki zawodowe w Polsce - organizacja pracodawców - samorząd zawodowy - grupa interesu	- wyjaśnia, na czym polega spółdzielczość; - podaje przykłady spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - wymienia cele i przykładowe działania związków zawodowych; - wymienia główne centrale związków zawodowych w Polsce.	- wymienia rodzaje spółdzielni funkcjonujących współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - charakteryzuje cele działalności związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych; - podaje przykłady działań typowych dla związków zawodowych, organizacji	- przedstawia związki zawodowe i centrale związkowe funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej; - prezentuje organizacje pracodawców funkcjonujące współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej;	- przedstawia tradycje ruchu spółdzielczego w Polsce; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych;	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat roli związków zawodowych we współczesnych państwach demokratycznych, oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji;

		pracodawców i samorządów zawodowych; ▪ wyjaśnia, czym jest grupa interesu; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządów zawodowych i spółdzielni.	▪ porównuje ze sobą cele i formy działania związków zawodowych i organizacji pracodawców; ▪ wyjaśnia, czym jest lobbing; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące funkcjonowania spółdzielni, związków zawodowych, organizacji pracodawców i samorządów zawodowych w Rzeczypospolitej Polskiej.	▪ interpretuje przepisy prawne określające zasady prowadzenia lobbingu.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranych związków zawodowych, organizacji pracodawców, samorządu zawodowego lub spółdzielni.
Temat lekcji: Kultura polityczna					
▪ elementy kultury politycznej ▪ kultura polityczna jednostki ▪ typy kultury politycznej ▪ kultura polityczna w Polsce	▪ podaje przykłady zachowań świadczących o poziomie kultury politycznej w danym społeczeństwie.	▪ wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa; ▪ charakteryzuje poszczególne typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [dane statystyczne, tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące postaw przyjmowanych przez członków społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków.	▪ charakteryzuje proces kształtowania się kultury politycznej jednostki i społeczeństwa; ▪ analizuje – z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej – kulturę polityczną wybranych społeczeństw, grup społecznych lub formacji politycznych.	▪ charakteryzuje typy polityków według klasyfikacji Maxa Webera; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat, np. kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę, np. na temat kultury politycznej współczesnego społeczeństwa polskiego, i aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty; ▪ przeprowadza na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną promującą wartości, działania lub postawy właściwe dla obywatelskiej kultury politycznej;
Temat lekcji: Postawy i zachowania polityczne					
▪ partycypacja polityczna ▪ formy partycypacji politycznej ▪ demokracja uczestnicząca ▪ aktywność wyborcza ▪ zgromadzenie publiczne ▪ petycje ▪ nieposłuszeństwo obywatelskie	▪ podaje przyczyny absencji wyborczej we współczesnych państwach demokratycznych, w tym w Polsce; ▪ wymienia formy konwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa.	▪ wyjaśnia znaczenie terminów „frekwencja wyborcza” i „absencja wyborcza”; ▪ odczytuje z różnych źródeł informacje dotyczące frekwencji wyborczej w Polsce; ▪ podaje przykłady czynników, które wpływają na zmianę preferencji politycznych wyborców w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wyjaśnia, czym jest partycypacja polityczna; ▪ wymienia formy niekonwencjonalnej partycypacji politycznej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego	▪ porównuje frekwencję wyborczą w Polsce i w innych państwach demokratycznych; ▪ uzasadnia, że korzystanie przez obywateli z praw i wolności politycznych jest konieczne dla właściwego funkcjonowania demokracji; ▪ charakteryzuje główne formy partycypacji politycznej: konwencjonalną, niekonwencjonalną, symboliczną; ▪ wyjaśnia, na czym polega demokracja uczestnicząca; ▪ interpretuje przepisy prawne dotyczące różnych form	▪ porównuje i ocenia różne formy partycypacji politycznej; ▪ charakteryzuje i ocenia różne sposoby podnoszenia frekwencji wyborczej w państwach demokratycznych; ▪ buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np.: - znaczenia partycypacji politycznej we współczesnej Polsce, - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np.: - znaczeniu partycypacji politycznej we współczesnej Polsce; - historycznym i współczesnym przejawom obywatelskiego nieposłuszeństwa, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.

		- nieposłuszeństwa; - wymienia podstawowe cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa; - sporządza według wzoru przykładową petycję.	partycypacji politycznej.	nieposłuszeństwa.	
Temat lekcji: Media masowe					
- rodzaje mediów masowych - funkcje mediów - media społecznościowe - czwarta władza - media a debata publiczna - media w Polsce - media w państwach totalitarnych i autorytarnych	- podaje przykłady mediów masowych; - wymienia główne funkcje mediów; - podaje przykłady dowodzące, że media wywierają wpływna sprawowanie władzy.	- wyjaśnia, jaką rolę odgrywają współczesne media w debacie publicznej; - zbiera i przedstawia informacje na temat przebiegu debaty publicznej dotyczącej wybranego problemu; - omawia główne funkcje mediów; - charakteryzuje główne typy mediów działających w Polsce; - charakteryzuje wybrany tygodnik społeczno-polityczny wychodzący w Polsce –z uwzględnieniem grupy odbiorców, formy przekazu, orientacji ideologicznej, typu własności; - wyjaśnia znaczenie terminów: „media masowe”, „media społecznościowe”, „czwarta władza”; - podaje przykłady kontroli realizowanej przez media wobec organów władzy; - odczytuje z różnorodnych źródeł [tabele, wykresy i schematy przedstawiające wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące mediów masowych.	- przedstawia główne etapy rozwoju mediów masowych; - porównuje funkcjonowanie mediów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych [autorytarnych i totalitarnych]; - wykazuje, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej.	- charakteryzuje i ocenia funkcjonowanie wybranych mediów społecznościowych; - formuluje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wpływu mediów społecznościowych na: - na życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce.	- gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat przypadków ograniczania wolności mediów we współczesnych państwach demokratycznych i niedemokratycznych; - organizuje debatę na forum społeczności szkolnej na temat wpływu mediów społecznościowych na: - życie młodych ludzi w Polsce, - funkcjonowanie społeczeństw demokratycznych, - przemiany społeczno-polityczne na świecie; - charakter debaty publicznej w Polsce, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Przekazy medialne					
- fakty i opinie - weryfikacja źródeł informacji - fake newsy - propaganda - bańka informacyjna - manipulacja w mediach - mechanizmy manipulacji medialnej - etyka dziennikarska - Rada Etyki Mediów - kampanie społeczne	- odróżnia w przekazach medialnych fakty od opinii; - podaje przykłady manipulacji stosowanych w przekazach medialnych; - wymienia podstawowe zasady etyki dziennikarskiej; - podaje przykłady zagrożeń wynikających z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów.	- wymienia podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach; - wymienia zasady krytycznej analizy przekazów medialnych; - przedstawia rolę Rady Etyki Mediów w Polsce; - właściwie posługuje się pojęciami: „propaganda”, „manipulacja”, „bańka informacyjna”, „kampania społeczna”; - przedstawia zagrożenia wynikające z bezkrytycznego korzystania ze współczesnych mediów; - określa cechy kampanii społecznych; - omawia poszczególne etapy realizacji kampanii społecznej; - przedstawia cele i zadania wybranej kampanii społecznej;	- dokonuje krytycznej analizy wybranego przekazu medialnego; - charakteryzuje wybrane mechanizmy manipulacji medialnej; - podaje cechy propagandy; - wymienia przyczyny powstawania baniek informacyjnych i zagrożenia wynikające z ich istnienia; - analizuje przepisy prawne z <i>Karty etycznej mediów</i> obowiązującej w Polsce; - analizuje przebieg wybranej kampanii społecznej, w tym ocenia trafność i efektywność działań podjętych w jej	- porównuje różnorodne przekazy medialne dotyczące wybranego problemu z życia publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem zastosowanych metod manipulacji; - porównuje wybrane kampanie społeczne; - ocenia, z uwzględnieniem zasad etyki dziennikarskiej, wybrany tygodnik społeczno-polityczny wydawany w Polsce.	przygotowuje i przeprowadza, np. na forum społeczności szkolnej, kampanię społeczną dotyczącą wybranego problemu życia społecznego.

		▪ wyjaśnia, jaką rolę odgrywają media społecznościowe we współczesnym życiu politycznym.	▪ ramach; ▪ opracowuje ramowy program kampanii społecznej dotyczącej wybranego problemu z życia społecznego.		
Temat lekcji: Opinia publiczna					
▪ istota opinii publicznej ▪ badania opinii publicznej ▪ sondaże ▪ sondaże a rzeczywistość	▪ wyjaśnia, na czym polega badanie opinii publicznej i czemu ono służy.	▪ wymienia podstawowe zasady badania opinii publicznej; ▪ omawia poszczególne etapy procesu przeprowadzania sondaży; ▪ odczytuje z dostępnych źródeł [tabele, wykresy i schematy] informacje dotyczące wyników badań opinii publicznej; ▪ właściwie posługuje się terminami: „badanie opinii publicznej”, „sondaż”; ▪ podaje przykłady ośrodków zajmujących się badaniem opinii publicznej w Polsce.	▪ charakteryzuje narzędzia wykorzystywane w badaniach opinii publicznej; ▪ przygotowuje i przeprowadza w najbliższym otoczeniu minisondaż opinii publicznej dotyczący wybranego zagadnienia; ▪ podaje przykłady wpływu opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla.	▪ analizuje możliwość wpływu opinii publicznej i postaw politycznych rozpowszechnionych w społeczeństwie na decyzje organów władzy różnego szczebla; ▪ przedstawia w tabeli lub na wykresie wyniki przeprowadzonego przez siebie minisondażu opinii publicznej oraz przeprowadza ich analizę.	▪ dokonuje krytycznej analizy dotyczącej narzędzi, które służą do badania opinii publicznej, oraz sposobów wykorzystywania wyników tego typu pomiarów.
III. Systemy partyjne i wyborcze					
Temat lekcji: Partie polityczne					
▪ cechy i funkcje partii politycznych ▪ geneza partii politycznych ▪ rodzaje partii politycznych	▪ wymienia główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych.	▪ wymienia główne cechy demokratycznych partii politycznych; ▪ charakteryzuje główne funkcje i formy aktywności partii politycznych w państwach demokratycznych; ▪ przedstawia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem; ▪ prawidłowo posługuje się terminem „polityka bez ideologii”; ▪ rozpoznaje przejawy polityki bez ideologii.	▪ wymienia główne etapy ewolucji instytucjonalnej i ideologicznej partii politycznych; ▪ przedstawia typologie partii politycznych; ▪ omawia na wybranych przykładach zjawisko kryzysu partii politycznych; ▪ odczytuje z różnych źródeł [teksty narracyjne i normatywne, źródła ikonograficzne, wykresy i tabele prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące współczesnych partii politycznych.	▪ porównuje podziały socjopolityczne występujące w Europie Zachodniej i Europie Środkowo-Wschodniej; ▪ opisuje partie polityczne z zastosowaniem diagramu Nolana; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat roli partii politycznych w społeczeństwie demokratycznym oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.	▪ gromadzi i analizuje i przedstawia informacje dotyczące zjawiska kryzysu partii mainstreamowych w Europie.
Temat lekcji: Systemy partyjne					

- rodzaje systemów partyjnych - system partyjny a ustrój państwa - systemy partyjne w wybranych państwach	- podaje główne cechy dwublokowego systemu partyjnego i systemu wielopartyjnego; - wymienia główne cechy systemu monopartyjnego.	- wyjaśnia, czym jest system partyjny; - wymienia główne cechy poszczególnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbiega wielopartyjnego, kooperacji partii]; - wymienia główne cechy systemów partyjnych w państwach niedemokratycznych [systemy: monopartyjny, partii hegemonicznej].	- wykazuje, że w państwach niedemokratycznych mogą istnieć systemy charakteryzujące się pozornym pluralizmem lub takie, w których partie nie mają realnego znaczenia; - analizuje systemy partyjne w wybranych państwach demokratycznych.	porównuje zasady, uwarunkowania i konsekwencje funkcjonowania różnych systemów partyjnych w państwach demokratycznych [systemy: dwupartyjny, dwublokowy, partii dominującej, dwóch partii dominujących, rozbiega wielopartyjnego, kooperacji partii].	zbiera, analizuje i prezentuje informacje na temat zasad funkcjonowania systemów partyjnych w wybranych państwach demokratycznych i niedemokratycznych.
Temat lekcji: Partie polityczne w Polsce					
- status prawny partii politycznej - finansowanie partii - system partyjny w Polsce - postulaty głównych partii politycznych	- wymienia główne cechy i cele działania partii politycznych; - podaje nazwy głównych partii politycznych działających w Polsce.	- interpretuje przepisy <i>Konstytucji RP</i> dotyczące pluralizmu politycznego; - charakteryzuje partie polityczne działające współcześnie w Rzeczypospolitej Polskiej – z uwzględnieniem reprezentowanych przez te ugrupowania ideologii; - omawia pozycję poszczególnych partii politycznych w Polsce w świetle ostatnich wyborów parlamentarnych; - odczytuje z różnych źródeł [tabele, wykresy i schematy prezentujące wyniki badań opinii publicznej, źródła ikonograficzne i narracyjne] informacje dotyczące stosunku społeczeństwa polskiego do partii politycznych.	- charakteryzuje fazy rozwoju systemu partyjnego w Rzeczypospolitej Polskiej; - przedstawia i analizuje kryteria klasyfikacji partii politycznych w Polsce; - interpretuje przepisy prawne z <i>Ustawy o partiach politycznych</i>; - analizuje zasady finansowania partii politycznych w Polsce.	- buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce; - dokonyuje analizy wybranych przepisów statutowych partii politycznych działających w Polsce.	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat sposobów finansowania partii politycznych w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Opozycja polityczna					
- funkcje opozycji politycznej - zadania opozycji - rodzaje opozycji - opozycja w Polsce	- wyjaśnia, czym jest opozycja polityczna; - wymienia partie należące do opozycji politycznej w Polsce.	- wymienia funkcje opozycji politycznej i przykłady realizowanych przez nią zadań; - rozróżnia podstawowe rodzaje opozycji; - podaje przykłady ograniczania praw opozycji we współczesnej polityce.	- wyjaśnia, na czym polega różnica między opozycją polityczną a opozycją parlamentarną; - charakteryzuje rolę opozycji politycznej w wybranych procedurach sprawowania władzy; - wyjaśnia znaczenie terminów: „obstrukcja parlamentarna”, „koabitacja”; - omawia – na współczesnych przykładach – przypadki ograniczania praw opozycji.	- charakteryzuje różne rodzaje opozycji politycznej; - analizuje dyskurs współczesnej opozycji dotyczący ograniczania jej praw i ocenia trafność argumentów zgłaszanych przez polityków opozycyjnych.	dokonyuje krytycznej analizy współczesnych podziałów w politycznych w Polsce.
Temat lekcji: Wybory i systemy wyborcze					
- zasady wyborcze - funkcje wyborów - system większościowy - system proporcjonalny	- wymienia konstytucyjne zasady wyborcze; - podaje przykłady organów władzy publicznej wyłanianych w wyborach;	- przedstawia funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; - wyjaśnia podstawowe zasady	wyjaśnia znaczenie terminów: „równość formalna”, „równość materialna”, „wybory pluralne”, „nierówna	- porównuje ze sobą poszczególne systemy wyborcze; - porównuje różne metody	gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat systemów wyborczych w wybranych

▪ system mieszany	▪ podaje przykłady naruszania zasad regulujących procedury wyborcze; ▪ podaje główne cechy systemów wyborczych: proporcjonalnego i większościowego.	wyborcze; ▪ rozpoznaje systemy wyborcze: większościowy, proporcjonalny i mieszany; ▪ właściwie posługuje się terminem „próg wyborczy” [„klauzura zaporowa”]; ▪ przedstawia wpływ systemów wyborczych na kształt systemów partyjnych; ▪ przedstawia rozwiązania prawne w systemie proporcjonalnym, które sprzyjają personalizacji wyborów i stabilności rządu.	reprezentacja”, „gerrymandering”; ▪ porównuje funkcje wyborów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych; ▪ przedstawia metody łamania zasad regulujących procedury wyborcze oraz przyczyny i skutki tego typu naruszeń; ▪ interpretuje przepisy z aktów prawnych określających zasady wyborcze.	przeliczania głosów w systemie proporcjonalnym i przedstawia konsekwencje ich zastosowania [metoda d’Hondta, metoda Sainte-Laguë, metoda Hare’a-Niemeyera]; ▪ analizuje argumenty na rzecz poszczególnych systemów wyborczych: większościowego, proporcjonalnego i mieszanego.	państwach świata.
Temat lekcji: Kampania wyborcza					
▪ marketing polityczny ▪ kampania wyborcza ▪ slogany ▪ plakaty ▪ ulotki ▪ spoty ▪ memy ▪ internet w kampanii wyborczej	▪ wymienia główne cele kampanii wyborczych; ▪ podaje przykłady form przekazu i środków perswazji wykorzystywanych w kampaniach wyborczych; ▪ podaje przykłady haseł wyborczych.	▪ wymienia główne cechy kampanii wyborczej; ▪ wymienia główne formy przekazu i środki perswazji wykorzystywane w kampaniach wyborczych; ▪ wymienia główne cechy skutecznych haseł wyborczych; ▪ wyjaśnia, jaka jest rola internetu we współczesnych kampaniach wyborczych; ▪ podaje przykłady nieetycznego wykorzystywania mediów społecznościowych w kampaniach wyborczych.	▪ analizuje wybrane elementy kampanii wyborczej [w tym hasła wyborcze, slogany, plakaty, ulotki, spoty i memy internetowe] pod kątem ich skuteczności, atrakcyjności i zgodności z programem danej partii politycznej; ▪ analizuje różnorodne materiały źródłowe dotyczące kampanii wyborczych, w tym programy wyborcze partii politycznych; ▪ wyjaśnia, na czym polega wpływ sondaży przedwyborczych na wynik wyborów.	▪ porównuje strategie wybranych partii politycznych w kilku ostatnich kampaniach wyborczych; ▪ wyjaśnia, z czego wynikają różnice między wynikami wyborów a wynikami sondaży przedwyborczych.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zasad, które powinny być przestrzegane przez uczestników kampanii wyborczych w państwie demokratycznym, oraz bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
IV. Ustroje polityczne współczesnych państw					
Temat lekcji: Sprawowanie władzy					
▪ podmioty władzy ▪ podział organów państwowych ▪ środki sprawowania władzy ▪ systemy sprawowania władzy [demokratyczny, autokratyczny] ▪ przywództwo ▪ przywództwo polityczne ▪ cechy przywódców politycznych	▪ wyjaśnia, na czym polega sprawowanie władzy; ▪ podaje przykłady działań wykonywanych w ramach sprawowania władzy; ▪ wymienia przykładowe cechy przywódców politycznych w państwie demokratycznym.	▪ wymienia podmioty sprawujące władzę; ▪ wskazuje środki sprawowania władzy; ▪ wymienia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym.	▪ omawia cechy pożądane u przywódców politycznych w państwie demokratycznym; ▪ porównuje sposoby sprawowania władzy w państwach demokratycznym i niedemokratycznym; ▪ na podstawie literatury [np. fragmentów rozprawy <i>Książe</i> Niccolò Machiavellego lub reportażu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego] wskazuje podstawowe mechanizmy sprawowania władzy.	▪ porównuje różne style przywództwa politycznego.	▪ dokonuje krytycznej analizy przywództwa politycznego na podstawie literatury np. fragmentów tekstu <i>Książe</i> Niccolò Machiavellego lub fragmentów tekstu <i>Cesarz</i> Ryszarda Kapuścińskiego.
Temat lekcji: Monarchie i republiki					

▪ forma rządu ▪ forma państwa ▪ monarchia dziedziczna ▪ monarchia elekcyjna ▪ ustroje polityczne współczesnych monarchii ▪ typy współczesnych monarchii ▪ monarcha ▪ kompetencje głowy państwa we współczesnych monarchiach ▪ sukcesja ▪ porządek sukcesji ▪ elekcja ▪ rola głowy państwa w republice ▪ funkcje prezydenta ▪ wybór prezydenta ▪ kolegialne głowy państwa	▪ podaje typy współczesnych monarchii; ▪ wymienia współczesne monarchie europejskie; ▪ podaje podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny].	▪ wymienia cechy współczesnych monarchii absolutnych, konstytucyjnych, parlamentarnych; ▪ właściwie posługuje się terminami „forma rządu” i „forma państwa”; ▪ przedstawia sposoby wyboru głowy państwa wykorzystywane we współczesnych republikach; ▪ wymienia klasyczne kompetencje głowy państwa we współczesnych systemach republikańskich; ▪ charakteryzuje podstawowe formy funkcjonowania głowy państwa we współczesnych republikach [organ jednoosobowy, organ kolegialny].	▪ porównuje współczesne monarchie absolutne, konstytucyjne i parlamentarne; ▪ analizuje normy dotyczące sukcesji we współczesnych monarchiach; ▪ porównuje znaczenie terminów „forma rządu” i „forma państwa”; ▪ podaje przykłady kolegialnych organów pełniących funkcję głowy państwa; ▪ odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące organów pełniących funkcję głowy państwa w różnych systemach rządów i różnych państwach.	▪ analizuje informacje dotyczące funkcjonowania kolegialnej głowy państwa w wybranych państwach świata; ▪ gromadzi i przedstawia informacje na temat kompetencji głowy państwa w wybranej monarchii współczesnej; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do głowy państwa w wybranych państwach świata.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą zagadnienia przyszłości monarchii we współczesnym świecie [uczniowie rozważają problem na przykładzie monarchii brytyjskiej], a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Władza ustawodawcza					
▪ parlament ▪ parlament jednoizbowy ▪ parlament dwuizbowy ▪ proces legislacyjny ▪ funkcjonowanie parlamentu ▪ organy wewnętrzne parlamentu ▪ mandat parlamentarny ▪ immunitet parlamentarny	▪ wyjaśnia, czym jest parlament; ▪ wymienia funkcje parlamentu w państwie demokratycznym; ▪ właściwie posługuje się terminami: „mandat” i „immunitet”.	▪ charakteryzuje funkcje legislatywy w państwie demokratycznym: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną i kreacyjną; ▪ rozróżnia od siebie struktury parlamentu: monokameralną i bikameralną; ▪ rozpoznaje dwa podstawowe tryby pracy parlamentu; ▪ właściwie posługuje się terminami: „inicjatywa ustawodawcza”, „proces legislacyjny”, „legislacja”; ▪ wyjaśnia, na czym polega zasada jawności obrad parlamentu; ▪ wyjaśnia, na czym polegają mandat wolny i mandat związany; ▪ wyjaśnia, na czym polega immunitet parlamentarny.	▪ odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy ustawodawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach; ▪ porównuje immunitety parlamentarne: formalny i materialny; ▪ analizuje wady i zalety immunitetów parlamentarnych: formalnego i materialnego; ▪ wymienia konsekwencje stosowania mandatu wolnego i mandatu związanego.	▪ omawia uwarunkowania wpływające na funkcjonowanie bikameralnych parlamentów; ▪ przedstawia argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat wad i zalet monokameralnej i bikameralnej struktury parlamentu; ▪ interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy ustawodawczej.	▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą problemów związanych z władzą ustawodawczą we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji; ▪ gromadzi, analizuje, porównuje i przedstawia informacje na temat parlamentów w wybranych państwach świata [struktura, zasady regulujące proces legislacyjny, organizacja wewnętrzna].
Temat lekcji: Władza wykonawcza					

- modele władzy wykonawczej - głowa państwa - rząd - sposoby wyłaniania rządu - odpowiedzialność polityczna - koalicja rządowa - typy koalicji rządowych - rząd mniejszościowy - współrządzenie	- wyjaśnia, na czym polegają zadania władzy wykonawczej; - podaje przykłady organów władzy wykonawczej; - wyjaśnia, jaką rolę odgrywają w państwie demokratycznym głowa państwa oraz premier/kancelerz; - wymienia etapy typowego procesu tworzenia rządu.	- właściwie posługuje się terminami: „egzekutywa”, „wotum zaufania”; - rozróżnia dwa modele władzy wykonawczej: monarchiczny i dualistyczny; - wyjaśnia, na czym polega odpowiedzialność polityczna [indywidualna i kolegialna]; - wyjaśnia, na czym polega funkcjonowanie rządów: koalicyjnego, większościowego i mniejszościowego; - przedstawia mechanizmy tworzenia koalicji gabinetowych; - wymienia różne możliwe typy relacji między głową państwa a rządem; - wyjaśnia, na czym polega zjawisko koabitacji, odwołując się do przykładów znanych z Republiki Francuskiej; - charakteryzuje relacje między premierem i jego gabinetem a monarchą w Wielkiej Brytanii.	- porównuje sposób powoływania rządu w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; - porównuje rozwiązania regulujące kwestię odpowiedzialności politycznej w Republice Federalnej Niemiec i Federacji Rosyjskiej; - porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych, z uwzględnieniem ich stabilności i dostępnych im możliwości działania; - porównuje funkcjonowanie koalicji rządowych w Republice Federalnej Niemiec i Republice Francuskiej; - odczytuje z różnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące władzy wykonawczej w różnych systemach rządów i różnych państwach.	- porównuje różne typy koalicji rządowych; - interpretuje przepisy prawne z konstytucji wybranych państw świata odnoszące się do władzy wykonawczej.	dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania organów władzy wykonawczej w wybranych państwach świata.
Temat lekcji: Systemy polityczne					
- system parlamentarno-gabinetowy - system prezydencki - system kanclerski - system semiprezydencki - system parlamentarno-komitetowy - system superprezydencki	- przyporządkowuje do wybranych państw [Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Szwajcaria, USA, Rosja] funkcjonujące w nich systemy rządów; - podaje typowe cechy systemów parlamentarno-gabinetowego i prezydenckiego.	- wyjaśnia, czym jest system polityczny; - określa, które systemy rządów dominują na poszczególnych kontynentach; - wymienia podstawowe cechy systemów: - parlamentarno-gabinetowego, - prezydenckiego, - kanclerskiego, - semiprezydenckiego, - parlamentarno-komitetowego, - superprezydenckiego; - charakteryzuje podstawowe rozwiązania ustrojowe [organy, ich kompetencje i łączące je wzajemne zależności] funkcjonujące w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, Szwajcarii, USA i Rosji.	- odczytuje z dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące wybranych systemów rządów; - charakteryzuje pozycję i kompetencje głowy państwa w systemach prezydenckim i superprezydenckim; - porównuje pozycję i kompetencje szefa rządu w systemach parlamentarno-gabinetowym i kanclerskim; - wymienia rozwiązania charakterystyczne dla systemów rządów funkcjonujących w Wielkiej Brytanii, we Francji, w Niemczech, USA, Szwajcarii i Rosji.	- ze sobą elementy klasycznych systemów rządów: - uprawnienia głowy państwa, - relacje głowy państwa z rządem, - relacje między organami władzy ustawodawczej i wykonawczej; - interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów rządów w wybranych państwach świata.	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na temat wybranych systemów rządów we współczesnych państwach demokratycznych oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji, budując odpowiednie argumenty i kontrargumenty.
Temat lekcji: Współczesne ustroje terytorialno-prawne					
- państwo jednolite, - państwo złożone	wyjaśnia, na czym polega różnica między państwem unitarnym	podaje przykłady państw unitarnych i złożonych we współczesnym świecie;	charakteryzuje sytuację terytoriów autonomicznych	interpretuje przepisy prawne z konstytucji i	gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na

- federacja - konfederacja - unia realna - terytorium autonomiczne - dezintegracja państw złożonych - władze regionalne	- a złożonym; - wymienia przykłady państw o złożonej strukturze terytorialno-prawnej; - podaje przykłady terytoriów autonomicznych funkcjonujących w Europie i na świecie; - wymienia przykłady procesów dezintegracyjnych przebiegających we współczesnej Europie.	- wymienia podstawowe rodzaje państw złożonych; - wymienia przyczyny ustanawiania terytoriów autonomicznych; - wyjaśnia, na czym polega autonomia; - przedstawia kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska]; - przedstawia przyczyny i przejawy procesów dezintegracyjnych we współczesnej Europie; - właściwie posługuje się terminami: „agresja”, „implozja”, „secesja”, „likwidacja państwa”.	- w wybranych państwach europejskich; - odczytuje dostępne źródła [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie; - porównuje rozwiązania terytorialno-prawne występujące w państwach złożonych różnego typu; - porównuje kompetencje i znaczenie organów władzy regionalnej w wybranych państwach federalnych i unitarnych [Republika Francuska, Królestwo Hiszpanii, Republika Federalna Niemiec i Konfederacja Szwajcarska].	- innych źródeł normatywnych odnoszące się do ustrojów terytorialno-prawnych funkcjonujących w Republice Francuskiej, Królestwie Hiszpanii, Republice Federalnej Niemiec, Konfederacji Szwajcarskiej i w innych państwach świata; - formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na temat szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej w wybranych państwach współczesnych.	- temat współczesnych procesów dezintegracji terytorialnej w Europie i na świecie; - organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą szans i zagrożeń wynikających z procesów dezintegracji terytorialnej we współczesnym świecie, a także bierze aktywny udział w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Systemy polityczne państw niezachodnich					
- reżim polityczny - metody sprawowania władzy - reżim demokratyczny - reżim autorytarny - reżim totalitarny - reżim hybrydowy - wskaźnik demokratyzacji	- podaje przykłady zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; - wymienia przykładowe cechy państw autorytarnego i totalitarnego; - podaje historyczne i współczesne przykłady państw autorytarnych i totalitarnych.	- rozpoznaje przejawy zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania demokracji; - wymienia cechy państw autorytarnego i totalitarnego; - charakteryzuje reżim hybrydowy; - przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu demokratycznego lub hybrydowego [np. reżimu w Wielonarodowym Państwie Boliwia, Republice Indii, Republice Południowej Afryki czy Republice Singapuru]; - przedstawia cechy wybranego niezachodniego reżimu niedemokratycznego [np. w Arabii Saudyjskiej, Białorusi, Chinach, Koreańskiej Republice Ludowo-Demokratycznej i Turkmenistanie].	- porównuje cechy państw totalitarnych i autorytarnych; - odczytuje dostępne źródła [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące systemów politycznych funkcjonujących w państwach niezachodnich; - na podstawie danych statystycznych ukazujących wskaźnik demokracji w różnych państwach ocenia poziom przestrzegania standardów demokratycznych na świecie.	- interpretuje przepisy prawne z konstytucji i innych źródeł normatywnych odnoszące się do systemów politycznych funkcjonujących w wybranych państwach niezachodnich; - wyjaśnia, na czym polegają metody badania jakości demokracji [na przykładzie wskaźnika demokracji].	gromadzi, prezentuje i analizuje informacje na temat wybranych niezachodnich reżimów: demokratycznego, hybrydowego i niedemokratycznego.
V. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej					
Temat lekcji: Konstytucja RP					
- geneza uchwalenia <i>Konstytucji RP</i> - cechy <i>Konstytucji RP</i> - preambuła <i>Konstytucji RP</i> - zasady ustrojowe w <i>Konstytucji RP</i>	- podaje cechy polskiej konstytucji; - wymienia zasady konstytucyjne; - wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących: - suwerenności narodu, - podziału i równowagi władz.	- wyjaśnia, czym <i>Konstytucja RP</i> różni się od innych źródeł powszechnie obowiązującego prawa w Polsce; - wyjaśnia, na czym polegają szczególna treść, szczególna forma i szczególna moc <i>Konstytucji RP</i>; - przedstawia rodzaje stanów	- analizuje treść preambuły <i>Konstytucji RP</i>; - na podstawie schematów, tekstów narracyjnych odczytuje informacje dotyczące <i>Konstytucji RP</i>; - prawidłowo posługuje się	- charakteryzuje genezę uchwalenia obowiązującej <i>Konstytucji RP</i>; - charakteryzuje cechy i strukturę polskiej ustawy zasadniczej; - analizuje zasady	organizuje na terenie szkoły kampanię społeczną propagującą znajomość zasad <i>Konstytucji RP</i>.

stany nadzwyczajne w Polsce		nadzwyczajnych w Polsce; - właściwie posługuje się terminami: „preambuła”, „nowelizacja konstytucji”; - wyjaśnia znaczenie zasad ustrojowych zawartych w <i>Konstytucji RP</i>: - zasady republikańskiej formy rządu, - zasady demokratycznego państwa prawa, - zasady unitarnej formy państwa, - zasady suwerenności narodu, - zasady konstytucjonalizmu, - zasady gwarancji praw i wolności, - zasady podziału i równowagi władz, - zasady pluralizmu politycznego i społecznego, - zasady decentralizacji władzy publicznej, - zasady samorządności, - zasady społecznej gospodarki rynkowej.	jednostkami redakcyjnymi <i>Konstytucji RP</i> ; - przedstawia warunki wprowadzania stanów nadzwyczajnych w Polsce; - interpretuje przepisy prawne <i>Konstytucji RP</i>.	ograniczania praw i wolności człowieka w okresie stanów nadzwyczajnych.	
Temat lekcji: Procedury demokratyczne w Polsce					
- wybory - zasady wyborów w Polsce - organy wybierane w Polsce - przymiotniki wyborcze - ordynacja wyborcza - demokracja bezpośrednia - referendum - inicjatywa ludowa - partycypacja - konsultacje - informowanie	- wyjaśnia znaczenie wyborów w państwie demokratycznym; - wymienia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; - wyjaśnia, czym są referendum i inicjatywa ludowa.	- omawia konstytucyjne zasady dotyczące wyborów w Polsce; - wymienia obowiązujące w Polsce zasady przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego, organów samorządu terytorialnego; - właściwie posługuje się terminami: „czynne prawo wyborcze”, „bierne prawo wyborcze”, „większość względna”, „większość bezwzględna”, „okręg wyborczy”, „obwód głosowania”, „mandat”, „próg wyborczy”, „partycypacja”; - wyjaśnia, na czym polega partycypacja; - wyjaśnia wpływ przeprowadzania konsultacji i informowania społeczeństwa przez organy władzy na poziom partycypacji obywatelskiej w Polsce.	- porównuje zasady i procedury przeprowadzania wyborów do Sejmu RP, Senatu RP, Parlamentu Europejskiego i organów samorządu terytorialnego oraz na Prezydenta RP; - odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące procedur demokratycznych w Polsce; - wyjaśnia co to znaczy, że wynik referendum jest wiążący; - przedstawia zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce; - wyjaśnia, jakie są zasady realizacji inicjatywy ludowej w Polsce\.	- interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i <i>Kodeksu wyborczego</i>; - porównuje zasady organizacji referendum różnego typu w Polsce.	organizuje na forum społeczności szkolnej kampanię społeczną mającą na celu np. zwiększenie poziomu partycypacji obywatelskiej wśród uczniów.
Temat lekcji: Parlament RP					
- Sejm RP - Senat RP - funkcje polskiego parlamentu - organy Sejmu RP	- wymienia główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; - wymienia podstawowe prawa i zadania posłów i senatorów; - wyjaśnia, na czym polega	- charakteryzuje główne kompetencje i funkcje Sejmu RP i Senatu RP; - wymienia główne organy Sejmu RP i Senatu RP; - wymienia główne zasady	przygotowuje wystąpienie dotyczące sprawy, której poświęcone były obserwowane przez niego obrady Sejmu RP lub Senatu	- charakteryzuje relacje między legislatywą a egzekutywą w Polsce; - interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i	- organizuje na forum społeczności szkolnej debatę dotyczącą np.: - instytucji immunitetu poselskiego,

- i Senatu RP - Zgromadzenie Narodowe - Marszałkowie Sejmu i Senatu RP - komisje parlamentarne - Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu - Prezydium Sejmu, Prezydium SenatuKonwent Seniorów - głosowanie w polskim parlamencie - rodzaje większości parlamentarnej - kluby i koła poselskie - mandat posła/senatora - immunitet parlamentarny	immunitetparlamentarny; wymienia organy tworzące Zgromadzenie Narodowe.	- funkcjonowania parlamentu w Polsce; - wyjaśnia, czym jest mandat wolny; - wyjaśnia, jaka jest struktura Zgromadzenia Narodowego; - wymienia główne kompetencje Zgromadzenia Narodowego; - podaje zasady określające poszczególne większości parlamentarne: zwykłą, bezwzględną, kwalifikowaną; - wymienia podmioty decydujące o skróceniu kadencji Sejmu RP; - wyjaśnia znaczenie terminów: „mandat poselski”, „mandat senatorski”, „kadencja”, „klub poselski”, „koło poselskie”, „kworum”; - sporządza, na podstawie własnych obserwacji, notatkę prasową o przebiegu wybranych obrad Sejmu RP lub Senatu RP.	- RP; - przedstawia skład i główne zadania organów Sejmu RP i Senatu RP; - omawia sytuację, w których następuje wygaśnięcie mandatu poselskiego lub senatorskiego; - porównuje immunitet materialny z immunitetem formalnym; - odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące polskiego parlamentu.	- innych źródeł normatywnych odnoszące się do Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego; - buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji dotyczącej np. - instytucji immunitetu poselskiego, - roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP.	- roli Senatu RP, - postulatów likwidacji lub reformy Senatu RP, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Prezydent RP					
- pozycja ustrojowa Prezydenta RP - funkcje Prezydenta RP - kompetencje Prezydenta RP - zadania Prezydenta RP - prerogatywy Prezydenta RP - odpowiedzialność Prezydenta RP	- wymienia funkcje i kompetencje Prezydenta RP; - wyjaśnia, co to jest kontrasygnata; - wymienia osoby, które sprawowały urząd Prezydenta RP po 1989 roku.	- charakteryzuje funkcje i kompetencje Prezydenta RP; - charakteryzuje rolę Prezydenta RP: - w polityce zagranicznej, - jako zwierzchnika sił zbrojnych, - w sprawach związanych z bezpieczeństwem państwa; - omawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP; - wymienia źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; - wyjaśnia znaczenie zasady kontrasygnaty; - określa rolę prerogatyw dla pozycji ustrojowej Prezydenta RP.	- charakteryzuje relacje między Prezydentem RP a Radą Ministrów, Sejmem RP i Senatem RP; - charakteryzuje relacje pomiędzy Prezydentem RP a organami władzy sądowniczej; - wykazuje, że w Polsce funkcjonują niektóre elementy systemu semiprezydentckiego; - odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące Prezydenta RP.	- buduje argumenty i kontrargumenty w dyskusji poświęconej np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP; - wyjaśnia, czym jest delikt konstytucyjny; - charakteryzuje źródła prawa wydawane przez Prezydenta RP; - interpretuje przepisy prawne z Konstytucji RP i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Prezydenta RP.	organizuje na forum społeczności szkolnej debatę poświęconą np. kwestii ewentualnego wzmocnienia pozycji ustrojowej Prezydenta RP oraz aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Rada Ministrów RP					
- pozycja ustrojowa Rady Ministrów - kompetencje Rady Ministrów - skład Rady Ministrów - zadania Prezesa Rady Ministrów - procedury powołania rządu - odpowiedzialność Rady Ministrów	- przedstawia skład Rady Ministrów RP; - podaje kompetencje Rady Ministrów RP; - wymienia podstawowe elementy procedury powoływania Rady Ministrów; - wyjaśnia, czym jest wotum nieufności; - wymienia zasady postępowania obowiązujące urzędnika służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej.	- wymienia zadania Prezesa Rady Ministrów; - omawia poszczególne sposoby powoływania Rady Ministrów; - wymienia sytuację, w których premier składa dymisję Rady Ministrów; - przedstawia zasady uchwalania konstruktywnego wotum nieufności i wotum nieufności wobec poszczególnych ministrów; - omawia zasady konstytucyjnej	- porównuje zasady i mechanizmy regulujące wyłanianie rządu w Rzeczypospolitej Polskiej z analogicznymi procedurami obowiązującymi w Republice Federalnej Niemiec; - charakteryzuje relacje między Radą Ministrów a Prezydentem RP, Sejmem RP i Senatem RP;	- interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do Rady Ministrów i pozostałych organów administracji publicznej; - porównuje ze sobą procedury powoływania Rady Ministrów RP [procedura I, II i III];	gromadzi, analizuje, prezentuje informacje na temat pracy wybranych ministrów i ministerstw w Rzeczypospolitej Polskiej.

▪ wotum nieufności ▪ wotum zaufania ▪ działy administracji rządowej ▪ struktura administracji publicznej ▪ administracja zespolona ▪ administracja niezespolona ▪ wojewodowie ▪ służba cywilna		▪ odpowiedzialności członków rządu; ▪ wymienia podstawowe obszary działania rządu; ▪ charakteryzuje strukturę administracji publicznej w Polsce; ▪ charakteryzuje rolę wojewody i wymienia jego zadania; ▪ wyjaśnia, czym jest służba cywilna, i wymienia jej zadania.	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między administracją zespoloną a administracją niezespoloną; ▪ omawia zasady organizacji służby cywilnej w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wykazuje, że w Polsce występują elementy systemów parlamentarno-gabinetowego i kanclerskiego; ▪ odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące Rady Ministrów RP i innych organów administracji publicznej.	▪ charakteryzuje poszczególne działy administracji rządowej.	
Temat lekcji: Sądy i trybunały					
▪ władza sądownicza ▪ wymiar sprawiedliwości ▪ konstytucyjne zasady działania wymiaru sprawiedliwości ▪ struktura sądownictwa w Polsce ▪ Sąd Najwyższy ▪ sądy powszechne ▪ sądy administracyjne ▪ Naczelny Sąd Administracyjny ▪ Trybunał Konstytucyjny ▪ sędziowie Trybunału Konstytucyjnego ▪ Trybunał Stanu ▪ Krajowa Rada Sądownictwa	▪ wyjaśnia znaczenie zasad dotyczących niezawisłości sędziów i niezależności sądów; ▪ omawia strukturę sądownictwa w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego.	▪ wyjaśnia, na czym polega różnica między władzą sądowniczą a wymiarem sprawiedliwości; ▪ charakteryzuje konstytucyjne zasady regulujące funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości: - zasadę instancyjności, - zasadę udziału obywateli w postępowaniu sądowym, - zasadę jednolitości sądów, - zasadę prawa do sądu, - zasadę jawności postępowania sądowego; ▪ omawia zadania Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego; ▪ przedstawia strukturę Sądu Najwyższego; ▪ wymienia zadania sądów rejonowego, okręgowego i apelacyjnego; ▪ charakteryzuje zadania i strukturę sądownictwa administracyjnego; ▪ wymienia kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa.	▪ analizuje konstytucyjne gwarancje niezawisłości sędziowskiej; ▪ wymienia zasady powoływania ławników i charakteryzuje ich rolę w postępowaniu sądowym; ▪ odczytuje dostępnych źródeł [schematy, teksty narracyjne] informacje dotyczące sądów i trybunałów w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia procedurę postawienia danej osoby przed Trybunałem Stanu; ▪ omawia procedurę kontroli konstytucyjności źródeł prawa powszechnie obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ charakteryzuje strukturę i przedstawia sposób powoływania Krajowej Rady Sądownictwa.	▪ formułuje argumenty i kontrargumenty w dyskusji na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy; ▪ wyjaśnia, jakie jest znaczenie Trybunału Konstytucyjnego w polskim systemie prawnym, odwołując się do przykładów rozstrzygniętych przez niego spraw; ▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do sądów i trybunałów; ▪ omawia zasady powoływania członków Sądu Najwyższego, Trybunału Konstytucyjnego, Trybunału Stanu, Naczelnego Sądu Administracyjnego.	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat struktury i zadań wybranego sądu powszechnego; ▪ organizuje na forum społeczności szkolnej debatę na tematy dotyczące zasad funkcjonowania systemu sądownictwa w Polsce i jego ewentualnej reformy, a także aktywnie uczestniczy w zainicjowanej dyskusji.
Temat lekcji: Organy kontroli państwowej i ochrony prawa					
▪ Najwyższa Izba Kontroli ▪ Rzecznik Praw Obywatelskich ▪ Krajowa Rada Radiofonii	▪ wymienia zadania Najwyższej Izby Kontroli i Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ wymienia zadania prokuratury.	▪ wymienia podmioty kontrolowane przez NIK i określa zakres kontroli przeprowadzanych przez ten organ; ▪ charakteryzuje sposób powoływania	▪ charakteryzuje organizację Najwyższej Izby Kontroli; ▪ omawia warunki składania skargi do Rzecznika Praw	▪ interpretuje przepisy prawne z <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat np.: - zakresu wybranej kontroli

i Telewizji ▪ prokuratura		Rzecznika Praw Obywatelskich oraz przedstawia jego zadania i formy podejmowanych przez niego aktywności; ▪ wymienia zadania Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji; ▪ charakteryzuje strukturę prokuratury i wymienia jej zadania; ▪ wymienia obowiązki prokuratora.	Obywatelskich; ▪ odczytuje dostępne źródła [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badań opinii publicznej] informacje dotyczące organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	się do organów kontroli państwowej i ochrony prawa.	przeprowadzonej przez NIK i jej wyników, - zadań i form aktywności Rzecznika Praw Obywatelskich.
Temat lekcji: Samorząd terytorialny w Polsce					
▪ struktura samorządu terytorialnego ▪ zadania samorządu terytorialnego ▪ organy samorządu terytorialnego i ich kompetencje ▪ gmina ▪ powiat ▪ województwo ▪ zadania własne ▪ zadania zlecone ▪ finansowanie jednostek samorządu terytorialnego ▪ budżet ▪ nadzór nad działaniami samorządu terytorialnego	▪ wyjaśnia, czym jest samorząd terytorialny; ▪ wymienia szczeble i główne organy samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ podaje przykładowe źródła dochodu samorządu terytorialnego; ▪ wymienia zadania gminy.	▪ wyjaśnia znaczenie zasad regulujących działania samorządu terytorialnego w Polsce [zasady subsydiarności i decentralizacji]; ▪ wymienia zadania poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ wymienia źródła dochodów jednostek samorządu terytorialnego; ▪ omawia zasady tworzenia budżetu jednostek samorządu terytorialnego.	▪ charakteryzuje strukturę i kompetencje poszczególnych organów samorządu terytorialnego [w gminie, powiecie i województwie]; ▪ przedstawia uprawnienia nadzorcze premiera, wojewody i regionalnych izb obrachunkowych wobec organów samorządu terytorialnego; ▪ odczytuje dostępne źródła [schematy, teksty narracyjne, tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej] informacje dotyczące samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej.	▪ interpretuje przepisy prawne <i>Konstytucji RP</i> i innych źródeł normatywnych odnoszące się do samorządu terytorialnego w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ porównuje organizację władzy w gminach różnego typu; ▪ przedstawia strukturę subwencji ogólnej.	▪ prezentuje strukturę budżetu swojej gminy [źródła dochodu, wydatki, sposób uchwalenia uchwały budżetowej, formy kontroli realizacji budżetu]; ▪ organizuje wycieczkę edukacyjną do urzędu gminy, na której terenie znajduje się jego szkoła; ▪ przygotowuje przykładowy wniosek dotyczący budżetu partycypacyjnego swojej gminy.
Umiejętności praktyczne Źródła	• zna i wymienia rodzaje źródeł • czyta źródła i wyciąga z nich proste informacje przy pomocy nauczyciela • przy pomocy nauczyciela szuka źródeł informacji na temat zjawisk społecznych, politycznych, gospodarczych	• opisuje cechy charakterystyczne źródeł • analizuje źródła i wyciąga z nich informacje • samodzielnie szuka różnych źródeł informacji	• porównuje różnorodne źródła • klasyfikuje źródła • korzysta samodzielnie z różnorodnych źródeł • rozwiązuje zadania typowe	• • ocenia wiarygodność źródeł • formułuje wnioski z różnorodnych źródeł • korzysta z publikacji naukowych • swobodnie rozwiązuje zadania problemowe	• zajmuje samodzielne stanowisko po przeanalizowaniu źródeł • łączy wiedzę różnych dziedzin • swobodnie korzysta z publikacji naukowych • podejmuje się wykonywania zadań dodatkowych • w sposób twórczy rozwiązuje zadania

DOSTOSOWANIE WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH

1. Praca z uczniem zdolnym:

Indywidualizacja pracy poprzez:

- ❖ przydzielanie uczniom zdolnym trudniejszych zadań podczas pracy grupowej lub indywidualnej
- ❖ stwarzanie uczniom zdolnym sytuacji wyboru zadań, ćwiczeń o większej skali trudności lub prac dodatkowych
- ❖ różnicowanie stopnia trudności prac domowych
- ❖ stopniowe zwiększanie wymagań, także wykraczających poza podstawę programową
- ❖ przydzielanie uczniom zdolnym specjalnych ról: asystenta, lidera itd.

- ❖ wsparcie w przygotowaniach do konkursów, olimpiad i matury
2. Dostosowania wymagań edukacyjnych dla ucznia o inteligencji niższej niż przeciętna:
- ❖ omawianie niewielkich partii materiału i o mniejszym stopniu trudności,
 - ❖ pozostawianie więcej czasu na jego utrwalenie,
 - ❖ podawanie poleceń w prostszej formie,
 - ❖ unikanie trudnych, czy bardzo abstrakcyjnych pojęć,
 - ❖ częste odwoływanie się do konkretnego przykładu,
 - ❖ unikanie pytań problemowych, przekrojowych,
 - ❖ wolniejsze tempo pracy,
 - ❖ prowadzenie raz w tygodniu zajęć dodatkowych.
3. Dostosowania wymagań edukacyjnych dla ucznia z specyficznymi trudnościami w uczeniu się: dysortografia, dysleksja, dysgrafia:
- ❖ uwzględnienie trudności z zapamiętywaniem pojęć,
 - ❖ w czasie odpowiedzi ustnych uczeń wspomagany jest poprzez otrzymanie pytań naprowadzających,
 - ❖ więcej czasu na przypomnienie, wydobycie z pamięci nazw, terminów,
 - ❖ częstsze powtarzanie i utrwalanie materiału,
 - ❖ przy ocenie prac pisemnych nie uwzględnia się poprawności ortograficznej,
 - ❖ sprawdzeniu podlega wiedza merytoryczna a nie treść,
 - ❖ akceptowanie pisma drukowanego na kartkówkach i sprawdzianach,
 - ❖ akceptowanie pisma drukowanego przy zadaniu domowego lub napisanego na komputerze,
 - ❖ możliwość zamiany pracy pisemnej na ustną lub uzupełnienia odpowiedzi pisemnej wypowiedzią ustną,
 - ❖ prowadzenie raz w tygodniu zajęć dodatkowych.

PRAWA, PRZYWILEJE I OBOWIĄZKI UCZNIA:

Uczeń ma prawo:

- ❖ do nauki
- ❖ wolności przekonań i religii
- ❖ wolności wypowiedzi i wyrażania opinii
- ❖ wolności od przemocy fizycznej i psychicznej
- ❖ ochrony prywatności
- ❖ ochrony zdrowia
- ❖ proceduralne (dochodzenie swoich praw w odpowiednich instytucjach)

Przywileje ucznia:

W związku z realizacją rozległej podstawy programowej na jednej godzinie lekcyjnej w tygodniu przewiduje się tylko **jedno** zgłoszenie nieprzygotowania do lekcji w ciągu **całego roku szkolnego**. Nauczyciel ma prawo nie przyjąć zgłoszenia w przypadku, gdy uczeń nie posiada ocen niezbędnych do uzyskania oceny okresowej lub końcoworocznej.

Uczeń ma obowiązki:

- ❖ brać udział w zajęciach stacjonarnych oraz zdalnych
- ❖ zachowywać się podczas zajęć w sposób odpowiedzialny,
- ❖ rzetelnie poszerzać wiedzę i umiejętności,
- ❖ postępować w sposób uczciwy i prawy
- ❖ przestrzegać zasad kultury i współżycia społecznego poprzez szanowanie drugiego człowieka.
- ❖ wyłączyć i schować urządzenia elektroniczne rejestrujące i odtwarzające obraz lub dźwięk przed wejściem do sali na zajęcia lekcyjne. (UWAGA: na lekcjach obowiązuje zakaz używania przez uczniów telefonów komórkowych, tabletów, dyktafonów, itp., o ile nauczyciel wyraźnie nie poleci posługiwania się ww. urządzeniami).

